

tampa un petó al front d'aquesta --- no hi vegi algú un vici repugnant», quan comenta les lectures a confreres durant l'elaboració de *La Febre d'Or*, dient «havia de topar amb ridículs escrúpols de mona *fenoca* ---; «un matrimoni --- jove, *fanoc*, ric --- sobretot per la dona, que amb sa desbocada adoració pel frare, arriba a posar en ridícul son mansoi marit» (*Memòries Lit.*, 1902, 43.17, 141.20, 380, i encara 44.25). Excel·lent terme, que per malastre tenim prou i massa ocasions d'usar a casa nostra per designar una fauna que no fa menys estrall quan el terrible morfeu porta pell d'anyell amb afilats ullals que quan llençant-la sorgeix el braç potent i els ulls fulgurants d'un drac.

TÀNYER, 'pertànyer' ant., del ll. TĀNGERE 'tocar'.

□ 1.ª doc.: S. XIII.

«Don Blasco ben sabets que aquest goany no *tany* a vós, per aquesta raó car aquest és un castell que val tant com un comtat ab ses pertinències; mas açò *pertany* a vós de fer --- que-l me retats, e que jo-us faça tant de bé que ---. E dix-nos: —Senyor, volets haver de tot en tot Morela? ---», Jaume I (Ag., 184.13). «Començà Nathana: --- Mort és mon mayor --- Plora tu, cors, si vols plorar, cor per tos plors la mia ànima se vol consolar: a tu, cors, *tayn* plorar, e a la mia ànima, remembrar ---», Lluïl (*Blanq.* II, § 23, *NCl.* I, 145.22).

Des dels orígens hi va haver certa fluctuació entre l'ús de *tànyer* i el dels seus derivats *atànyer* i *pertànyer*: «per què l'ofici de la missa *tayn* en los sants», *VidesR*, trad. *conveniunt*, però el ms. B ho canvia en *pertany*, 125v2; en canvi a 70v1 el ms. principal posa «Feria En Judes molt cruelment, per so cor res no li *atanyia*», però *tanyia* en B (trad. *pertinere*); «no volc resebre les eleccions dién que no li *taynia*», 178v2 traduint «non esse sum» (533.21): «resebec del blat que-n exia de la terra, per la part que-n *tany* al senyor rey, 2 s.», a. 1309 (RLR VIII, 57). «Tu anist aydar a la ponzela que no tē ta<n>yia rēs», Reixac (Q., 134.12) trad. «qui ne t'apartenoit». «Qui demana ço que no li *tany*, / sovèn li-n ve afany», Compil. Prov. Àràbics (ed. Mettmann, § 298).

Encara, si bé com un gran arcaisme, estava en ús viu en el S. xv, i se'n serví Ausiàs, però notem que és en context religiós: «O dona, vós qui Déu per fill vos *tany*, / vullau parlar ab ell, com mar' ab fill: / que aquest món yo prenga per exill / e que no leix lo fin or per estany», cxx, 17a. Tal com StVicent: «Oh, aqex hom volen fer bisbe? Certes no li *tany*» (*Vocab.* Schib).

També és freqüent que a l'E. Mj. s'usi com a reflexiu. «Lo Bou féu a son senyor aquella reverència que-s *tany* a rey», «per ço *tany-se* que Déus sia mot més amat, conegut, que tot quant és», Lluïl (*Merav.*, *NCl.* II, 116, 123). «No-s *tany* que prenen pagua d'aytant con serien estatz no sofficiens», doc. ross. de 1309 (RLR VIII, 65). «Lo --- Rei d'Aragon tornà-se'n molt pagat del rei de França --- e açò vos he comptat yo per ço cor per avant se *tanyerà* que parlem d'aquesta

avinença», Muntaner (Casac. I, 87.5). Era dels verbs on *ny* alternava amb *-ng-* per raó de l'evolució del grup ll. ng.

Així ho veiem encara en textos morellans del segle xv: «Un troç de terra que li *tangue* per herència d'en Pere Martí» alternant amb «que li *vingue* per h. de aquell mateix», i més enllà «per los béns del dit Domingo que *tangueren* el dit Bernat» en el Capbreu Milian de Morella, a. 1443 (f° 15r i 25v). Una altra grossa anomalia en la seva conjugació, fou que en el tema de perfet perduessin en la llengua arcaica les formes en *-x* (ll. vg. TANXIT, TANXISSET, de TANG- amb desinència en *-s-*, comparable a *missit/mittere* etc.): així encara ho tenim conservat, en el derivat *pertànyer*, en les *VidesR*: «podia él provar que Israel *pertanxés* a la sua generació», 195r1 (*pertansés* en el ms. B; trad. *pertinere*). En el participi *pertangut* s'ha mantingut fins avui, i fins se'l sol preferir al més vulgar *pertanyut* (evitem en tot cas l'híbrid confusionari i vulgaríssim *pertingut*).

Cap a la fi de l'Edat Mitjana quedà antiquat per tot, amb l'excepció que s'ha conservat en algun ús a Mallorca i Menorca, en el sentit de 'ser parent d'algú' (Moll, AORBB III, 72), paral·lel a Roergue *se tânji* 'être parents' (Vayssier); però és fals que tingui vida en cat. or. («or. *tânj*» *AlcM*, no existeix). A l'Alt Aragó s'usa *tañer* per 'barranquejar la fusta' pels rius, parlant dels raiers i de llurs *navatas* ('raïes'): «antes *tañéban* desde aquí» Bielsa, i «es *tapedós* eren els raiers» Bielsa (1965): és clar que es deia així, segons el sentit de TANGERE 'tocar', perquè el raiet ha d'anar impulsant els troncs en moviment empenyent-los amb una perxa. Badia hi definia «t. tr. lanzar la madera al río para que la corriente la trasporte» (*El Habla de B.*, 1940), no ben exacte.

DERIV.: *Atànyer* [1371, JMarc 1352, 1278], tingué vida migrada en català (a diferència de l'oc. i cast. *atanher*), ajudant-hi sens dubte el fet que en la major part del domini es confonia (o quasi) amb *ATÈNYER* 'assolir, aconseguir' en la nostra pronunciació; els mss. antics els confonen, tot i que *atànyer* significava 'tenir relació (amb)' i en particular relació de parentiu; amb *a* s'hauria hagut d'escriure en l'ex. de les *VidesR* (supra) i en: «Lo rey --- s captenc bé del infant e --- ab un seu fill ensemps lo mès, e --- lo maestre lur --- fo molt dolent e irat d'açò, com lo rey amava tant aquell qui res no li *atenyia*», *Senescal d'Egipte* (*NCl.* XLVIII, 148); «no sabia que s'*atenguessen*» (que fossin parents), *Lleg. Rim. Sev.*, 157; en queda alguna supervivència en el tresor proverbial balear: «qui pòc t'*atany* / pòc te *plany*», Camps Merc. (*Folkl. Men.* I, 318); i a Mall., traduint «se parecen como el huevo a la castaña» el *DFgra.* (613a) posa «tant se assemblan com se *atanyen*» que es deu haver de completar «... com se *atanya* / un ou amb una castanya». «¿Qui *atany* més a justícia: o enteniment o voluntat?», Lluïl, *A. Sci.* II, 38; i n'hi ha dos exs. en el *Li. de Contempl.* llullà (Colom, *Gloss.*).

Pertànyer ha estat sempre en català la forma cabdal que ha revestit aquest verb, i la definitiva i vividora;